

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Pranešimas spaudai

2017 m. birželio 23 d.

XIX a. Lietuvoje pogromų buvo mažiau nei kaimyniniuose kraštuose

Vienas skaudžiausių Lietuvos istorijos laikotarpių – masinis žydų genocidas Antrojo pasaulinio karo metais, tačiau, iš tikrųjų, žydų pogromai – jų grobimai, niekinimai ir žudymai – prasidėjo gerokai anksčiau.

Istorikas dr. Darius Staliūnas, tyrinėjantis XIX a. pabaigos – XX a. pradžios tarpetninius lietuvių ir žydų santykius, remdamasis sociologu Verneriu Bergmanu (Werner Bergmann), pogromą apibūdina kaip kurios nors visuomenės grupės (ne valdžios) vykdomą savateismį.

Anot mokslininko, XIX a. pab. – XX a. pr. Lietuvoje, lyginant su daugeliu kitų kraštų, kuriuose buvo gausu žydų, įvykdyta nedaug – vos dešimt – pogromų. O štai, tarkime, Rusijos imperijoje vien per 1905 m. revoliuciją surengta 500–600 tokių susidorojimų.

Dažniausiai žydų pogromai vyko sparčiai ekonomiškai besivystančiose teritorijose, į kurias atsikeldavo daug naujų gyventojų, kurie imdavo konkuruoti vieni su kitais dėl darbo vietų, veiklos sričių. „Lietuvoje situacija buvo kitokia. Atsilikusiam agrariniame krašte žydai ir krikščionys gyveno grupėmis, atskirai vieni nuo kitų, atlikdavo nuo seno įprastus darbus – vieni dirbo žemę, kiti užsiėmė amatais ir prekyba. Šioks toks priešiškus tarp jų buvo, bet ne toks kaip ekonomiškai stiprėjančiose teritorijose,“ – komentuoja dr. D. Staliūnas.

XIX a. Lietuvos laikraščiuose vis pasirodydavo straipsnių, kuriuose žydai buvo neigiamai apibūdinami. Tai formavo neigiamą visuomenės požiūrį į juos, tačiau vis dėlto kolektyvinis smurtas mūsų šalyje dažniausiai kildavo dėl religinių prietarų.

„Valstiečiai tikėjo, kad žydams reikėjo krikščionių kraujo religinėms apeigoms, medicinai. Dėl šio prietaro Lietuvoje įvykdyta daugiau kaip pusė pogromų“, – sako dr. D. Staliūnas.

Anot mokslininko, Lietuvoje pogromai vyko mažuose miesteliuose: Dusetose, Linkuvoje, Pašvitinyje ir kituose. Valstiečiai siekė pažeminti žydus, šiek tiek suniokoti jų turtą, bet dažniausiai iš jų nevogė. Tiems žydams, kurie viešai nesirodydavo, fizinis susidorojimas negrėsė. Smurtaujama buvo švenčių dienomis arba sekmadieniais. Dažniausiai pogromai prasidėdavo po pamaldų ir tęsdavosi kelias valandas.

Dr. Dariui Staliūnui skirta 2016 metų Lietuvos mokslų premija už darbų ciklą „Rusijos tautinė politika ir tarpetniniai santykiai XIX a. Lietuvoje“.

Dėl papildomos informacijos prašome kreiptis telefonu +370 692 45332 arba elektroniniu paštu e.griciute@lma.lt.